

CYLCHGRAWN I FFERMWYR A THYFWYR YNG NGHYMURU

cyswllt FFERMIO

**Uwchsain Thorasig mewn lloi
godro i ganfod niwmonia cynnar**

Rhwydwaith Ein Ffermydd

Darganfod mwy am ein prosiectau
grwpiau trafod newydd!

Ariennir gan
Lywodraeth Cymru
Funded by
Welsh Government

RHIFYN 5 - Ebrill-Mehefin 2024
llyw.cymru/cyswlltffermio

FARMING
connect
cyswllt
FFERMIO

EIN FFERMYDD: Prosiectau Grwpiau Trafod - Prosiect 1	3
EIN FFERMYDD: Prosiectau Grwpiau Trafod - Prosiect 2	4
EIN FFERMYDD: Brynlech Uchaf	5
EIN FFERMYDD: Fferm Crickie	6
EIN FFERMYDD: Ty Coch	7
EIN FFERMYDD: Fferm Foel Fawr	8
EIN FFERMYDD: Rhydeden	9
EIN FFERMYDD: Clyngwyn	10
EIN FFERMYDD: Fferm Treathro	11
EIN FFERMYDD: Glanalders	12
Meistr Ôl Troed Carbon	13
Mentora: Sara Edwards	14
Cyllid sgiliau ar gyfer cyrsiau hyfforddi Cyswllt Ffermio	16
Storfa Sgiliau a Datblygiad Proffesiynol Parhaus	17
Rhaglen Geneteg Defaid Cymru (WSGP)	18
Cwrs Sgiliau Cyswllt Ffermio yn helpu busnes garddwriaeth	20
Lleihau ôl-troed carbon eich fferm	22
WFSP: Cadw plant yn ddiogel ar y fferm	23
Tîm Garddwriaeth Cyswllt Ffermio yn yr Ŵyl Tyddyn a Chefn Gwlad	24

Am ragor o wybodaeth ewch i wefan Cyswllt Ffermio.

Am fwy o fanylion am unrhyw brosiect Ein Ffermydd, cliciwch ar y ddolen ganlynol.

FARMING
connect
cyswllt
FFERMIO

EIN FFERMYDD
OUR FARMS

➤ CYFLWYNIAD I BROSIECTAU GRWPIAU TRAFOD

- Mae aelodau grŵp trafod Cyswllt Ffermio wedi ymuno â Rhwydwaith Ein Ffermydd ac yn gweithio ar y cyd ar bum prosiect sydd o ddiddordeb arbennig iddynt hwy eu hunain a hefyd i'r sector amaethyddol ehangach yng Nghymru. Dyma gyflwyniad i ddau o'r prosiectau hyn.

Defaid

PROSIECT 1

A allai clefydau Rhewfryn fod yn atal effeithlonrwydd y ddiadell?

Mae 35 o ffermydd defaid, yn unol ag arweiniad Flock Health Ltd, yn ymchwilio i resymau dros famogiaid tenau mewn diadelloedd, er gwaethaf y ffaith eu bod yn cael digon o faeth. Eu nod yw ymchwilio i weld a yw clefydau Rhewfryn yn chwarae rhan arwyddocaol yn hyn, neu ai materion mwy cyffredin fel colli dannedd/dannedd gwael a pharasitiaid yw'r achos.

Clefydau sy'n arwain at ddefaid sâl yw clefydau rhefryn, neu efallai'n amlach na pheidio, clefyd isglinigol, ar unig arwyddion gweladwy yw perfformiad gwael a chyflwr gwael. Gall anifeiliaid sy'n dangos arwyddion fod 'ar frig y rhewfryn, oherwydd am bob anifail y gellir ei heintio, bydd y ddiadell yn cynnwys sawl anifail anweladwy neu anifail sy'n cario'r clefyd.

Fel rhan o'r prosiect, bydd ffermwyr yn darparu gwybodaeth am ddata perfformiad ffisegol y ddiadell ar gyfer y flwyddyn 2023 a strwythur oedran y ddiadell. Byddant hefyd yn cynnal 'prawf sgrinio mamogiaid tenau', lle bydd 12 o famogiaid yn y grŵp oedran hynaf yn cael eu sgrinio ar gyfer Maedi Visna, Clefyd Ovine Johne's, CLA (Lymffadenitis Crawnlyd) a Chyfrif Wyau Ysgarthol (FEC) llyngyr cyfun.

Canlyniad y prosiect:

- Diadelloedd sy'n cymryd rhan – rhowch wybodaeth iddynt am achosion posibl cyflwr gwael ar eu ffermydd. Dylai hyn eu galluogi i roi mesurau ar waith i leihau effaith achosion o gyflwr gwael. Bydd hyn yn arwain at well iechyd a lles i ddefaid a gwell cynhyrchiant.
- Ar gyfer y ddiadell genedlaethol – rhowch wybodaeth am achosion posibl cyflwr gwael yn y ddiadell genedlaethol ac yn arbennig am unrhyw ran bosibl a chwaraeir gan glefydau rhewfryn.

PROSIECT 2

Uwchsaïn Thorasig mewn lloi godro i ganfod niwmonia cynnar

Clefyd resbiradol buchol neu niwmonia yw'r rheswm mwyaf cyffredin dros farwolaeth a pherfformiad gwael mewn gwartheg ifanc. Er mwyn lleihau effaith niwmonia ar berfformiad eu buches, bydd grŵp o wyth fferm laeth yn gweithio gyda Milfeddygon Daleside i dreialu'r defnydd o sganio uwchsaïn Thorasig, sy'n rhagfynegydd cyflym, wedi'i ddilysu ar y fferm, o friwiau ysgyfaint mewn lloi llaeth sydd heb gael eu diddyfnu eto. Defnyddir y dechnoleg i ymchwilio i nifer yr achosion a difrifoldeb briwiau ar yr ysgyfaint a'i gysylltiad â niwmonia clinigol a'i effaith ar gyfraddau twf.

Sganiwr thorasig yn cael ei ddefnyddio

Drwy asesu lefel cydgrynhoi'r ysgyfaint, maent yn gobeithio codi ymwybyddiaeth o lefel y clefyd resbiradol isglinigol mewn lloi llaeth, a'i effaith bosibl ar effeithlonrwydd a phroffidioldeb buches. Bydd y wybodaeth hon yn ceisio lleihau achosion o glefydau resbiradol. Bydd y prosiect hefyd yn codi ymwybyddiaeth o fanteision defnyddio uwchsaïn thorasig ar ffermydd i asesu llwyddiant newidiadau rheoli wrth leihau achosion o glefydau resbiradol.

Dros y flwyddyn nesaf, cynhelir ymweliadau misol â'r wyth fferm sy'n cymryd rhan. Yn ystod yr ymweliadau hyn, bydd lloi 2–6 wythnos a 12–16 wythnos oed yn cael eu pwysu, yn ogystal â lloi 6–10 wythnos oed, a bydd sgan uwchsaïn thorasig yn cael ei gynnal.

Bydd casglu data yn hanfodol i olrhain a monitro achosion o glefydau resbiradol a bydd hyfforddiant yn cael ei ddarparu i bob aelod o staff fferm sy'n ymwneud â gofalu am loi ar sut i bennu achos clinigol o niwmonia.

Bydd y ffermydd sy'n cymryd rhan yn cael eu canlyniadau a fydd yn sylfaen er mwyn caniatáu i'r newidiadau angenrheidiol gael eu gwneud. Os gweithredir newidiadau rheoli megis gwell maeth, glanweithdra, dyluniad siediau, gellid cynnal rhagor o sganio i fonitro effeithiau'r newidiadau hyn.

➤ Am ragor o wybodaeth, ewch i wefan Cyswllt Ffermio am ragor o erthyglau, prosiectau a modiwlau e-ddysgu cysylltiedig ar y pwnc o glefydau Rhewfryn.

BRYNLLECH UCHAF

Mae Rhodri wedi gwella llawer o'i dir gorau ar fferm Brynlllech Uchaf dros y blynyddoedd diwethaf ac wedi cael llwyddiant wrth gyflwyno gwndwn meillion coch o safon uchel i'r caeau pori a'r caeau silwair.

Er mwyn sicrhau gwell rheolaeth ar ei gaeau sydd wedi'u gwella orau, mae bellach yn awyddus i wella ei gaeau pori tlotach. Y prif reswm am y ffocws hwn yw nad yw'r gwndwn glaswellt presennol yn gydnaws â'r newidiadau ym mhatrymau'r tywydd, yn enwedig yr hafau sychach a chynhesach. Dros y ddwy flynedd diwethaf, nid yw rhai caeau wedi cael eu pori am gyfnodau hir dros yr haf oherwydd diffyg twf glaswellt, gan ei orfodi i orddefnyddio caeau gorau'r fferm.

Trwy dreialu cymysgeddau hadau amrywiol, y gobaith yw y gallwn sefydlu pa gymysgeddau hadau sy'n gweddu i'r caeau hyn ar ei fferm (sy'n nodweddiadol o lawer o ffermydd mynydd ym Meirionnydd a thu hwnt), y system (mewnbynau N isel) a'r hinsawdd.

Plannwyd y tri chymysgedd hadau canlynol ym mis Awst 2023 ar wahanol leiniau caeau:

	Llain reoli: porfa parhaol
	Llain 1: Glaswellt amrywiol a chymysgedd Meillion Gwyn • Byswellt, Rhygwellt Parhaol, Rhonwellt a Meillion Gwyn (14kg/erw) • 14kg/erw
	Llain 2: Gwndwn amlrywogaeth • Festulolium, Rhygwellt Parhaol, Byswellt, Meadow Fescue, Rhonwellt, Meillion Gwyn, Pys y Ceirw a Milddail • 14kg/erw
	Llain 3: Rhygwellt hirdymor a Meillion Gwyn • Rhygwellt Parhaol a Meillion Gwyn • 14kg/erw

Bydd cynhyrchiant deunydd sych glaswellt ac asesiadau ansawdd yn cael eu monitro bob mis drwy'r haf.

Gan ysgogi gwelliannau pellach mewn effeithlonrwydd, gwella rheolaeth pori a lleihau costau mewnbyn, bydd y prosiect hefyd yn cyfrannu at leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr y ffermydd, yn cefnogi gwelliant o ran cynyddu storio ac atafaelu carbon wrth leihau ôl troed carbon y fferm gyfan a chynnal a gwella'r ecosystem.

Am ragor o wybodaeth ac i ddilyn datblygiadau'r prosiect, ewch i wefan Cyswllt Ffermio.

LLEOLIAD:
Llanuwchllyn,
Meirionnydd

FFERMWR(WYR):
Rhodri a
Claire Jones

FFERM:
Sector: Cig Coch
Maint y fferm (ha): 263
Nifer y da byw:
35 o wartheg, stoc ifanc
a 700 o famogiaid

LLEOLIAD:
Llangorse,
Aberhonddu

FFERMWR(WYR):
Roger a
Dyddanwy Pugh

FFERM:
Sector: Cig Coch
Maint y fferm (ha): 94
Nifer y da byw:
55 o wartheg sugno gyda
lloeau, 300 o famogiaid
a 80 hesbwrn

FFERM CRICKIE

PORI BETYS PORTHANT YN LLWYDDIANNUS: y gaeaf cyntaf yn darparu sylfaen ar gyfer y gaeaf nesaf

Roedd Roger a Dyddanwy wedi plannu 2 hectar o fetys porthiant Geronimo i'w bori yn ystod gaeaf 2023 a dechrau 2024 er mwyn lleihau costau dwysfwyd a deunydd gorwedd sy'n priodoli'n bennaf i gostau cynhyrchu cyffredinol y fenter wartheg ar Fferm Crickie. Amcangyfrifir ei fod yn 148% yn uwch na chyfartaledd yr Arolwg Busnes Fferm (FBS).

Cwblhawyd y gaeaf cyntaf o brosiect dwy flynedd ar fferm Crickie sy'n edrych ar aeafu gwartheg allan yn llwyddiannus ar fetys porthiant trwy drawsnewidiad effeithiol i strategaethau betys a phori ar gyfer y defnydd gorau posibl o gnydau sy'n lleihau effeithiau amgylcheddol. Roedd cyfanswm y porthiant a oedd ar gael yn cyfateb i gyfanswm o 240t o borthiant pwysau ffres (16.8t/ha DM) a chafodd ei fwydo ochr yn ochr â byrnau silwair i grŵp o 40 o wartheg dros gyfnod o 4 mis.

Ar gyfer gaeaf 2024, bydd cae 4.87 hectar yn cael ei rannu'n 2 ran gyfartal a bydd un hanner yn cael ei ddrilio â hadau heb eu preimio a'r llall â hadau wedi'u preimio: mae'r rhain wedi'u hegino, eu sychu a'u pelenni ymlaen llaw a dylent alluogi egino cyflymach a all fod yn ddefnyddiol gyda'r tywydd anhagwladwy.

Bydd y cae yn cael ei rannu a bydd triniaethau yn cael eu cymhwyso fel a ganlyn -

Llain 1 -	Llain 2 -
Had wedi'i breimio 2 wasgariad o Nitrogen (N) (wrth sefydlu a diwedd yr haf)	Had heb ei breimio 2 wasgariad o Nitrogen (N) (wrth sefydlu a diwedd yr haf)
Llain 3 -	Llain 4 -
Had wedi'i breimio 3 gwasgariad o N (wrth sefydlu, diwedd yr haf a dechrau'r hydref)	Had heb ei breimio 3 gwasgariad o N (wrth sefydlu, diwedd yr haf a dechrau'r hydref)

Dilyniir yr un cynllun pontio a dyraniad cnwd ag a gwblhawyd yn ystod gaeaf 2023, a bydd y cynnyrch a'r ansawdd yn cael eu monitro yn ystod gaeaf 2024 a'u cymharu â gaeaf 2023.

LLEOLIAD:
Usk,
Sir Fynwy

FFERMWR(WYR):
Nigel Bowyer
a'r teulu

FFERM:
Sector: Cig Coch
Maint y fferm (ha): 80
Nifer y da byw:
270 o ddefaid a 70 o
wartheg biff

TY COCH

Cymysgedd hadau gorau ar gyfer tan- hau india-corn a chnydio gorchudd

Mae'r teulu Bowyer yn canolbwyntio ar wneud y mwyaf o borthiant a dyfir gartref i fwydo eu diadell o famogiaid croesfrid a gwartheg newydd eu diddyfnu sy'n cael eu prynu i'w pesgi ar y fferm. Mae eu cylchdro â'r hyblyg yn amrywio, gan gynnwys india-corn, pys cnwd cyfan a haidd, haidd gaeaf a gwanwyn a gwenith gaeaf gyda chnydau gorchudd yn cael eu hau o flaen cnydau'r gwanwyn. Mae gweddill y fferm mewn glaswelltir hirdymor; maglys, a meillion coch sy'n cael eu pori'n gylchdro a gwndwn llysiuol. Mae'r rhan fwyaf o'r grawnfwydydd y gaeaf a'r gwanwyn a dyfir yn cael eu bwydo i'r mentrau biff a defaid gyda chontractwr melin a chymysgedd yn cael ei ddefnyddio bob 3-4 wythnos i felino'r grawn gyda ffa a dyfir yn lleol, gan ychwanegu at brotein yn ôl yr angen. Mae ychydig bach o ormodedd o rawn yn cael ei werthu'n lleol bron bob blwyddyn.

Gyda bron i draean o'r fferm yn dir â'r bob blwyddyn, mae'r teulu Bowyer yn awyddus i archwilio ffyrdd o ddiogelu a gwella iechyd y pridd. Felly, bydd y prosiect yn ceisio treialu gwahanol gymysgeddau hadau ar gyfer india-corn sy'n cael ei dan-hau a hefyd ar gyfer cnydau gorchudd yn dilyn grawnfwydydd. Mae gan dan-hau a chnydio gorchudd fanteision hysbys o ran:

- lleihau erydiad pridd,
- gwella strwythur y pridd,
- cadw nitrogen yn y pridd,
- helpu i reoli chwyn, plâu a chlefydau,
- darparu porfa a phorthiant amgen i dda byw,

- gwella bioamrywiaeth.

Bydd y prosiect yn monitro sefydlu pob cymysgedd, Tabl 1, eu heffaith ar strwythur y pridd trwy asesiadau gweledol (VSS), cyfraddau ymdreiddiad dŵr a'r gweddillion nitrogen yn y pridd.

Tabl 1. Cymysgeddau hadau sy'n cael eu treialu

Cymysgedd cnydau gorchudd	Cymysgedd o dan-hau india-corn
1. 80% Ceirch y Gaeaf 20% Ffacbys y Gaeaf	1. 50% Westerwolds 50% Rhygwelld Eidalaidd
2. 85% Ffacbys Coch 15% Meillion Berseem	2. 85% Ceirch y Gwanwyn 15% Meillion Coch
3. 10% Meillion Balansa 20% Rhuddygl Grwndir 27.5% Ceirch y Gaeaf 27.5% Ffacbys y Gaeaf 5% Phacelia 10% Mwstard Gwyn	3. 50% Peiswellt Coch Ymlusgol Cryf 50% Rhygwelld Eidalaidd (Diploid)
4. 17.5% Ffacbys y Gaeaf 7.5% Meillion Berseem 70% Ceirch y Gaeaf 5% Mwstard Gwyn	4. 10% Rêp Porthiant Gorilla 45% Rhygwelld Eidalaidd (Diploid) 45% Rhygwelld Eidalaidd (Tet.)
5. 15% Hadau llin 15% Gwenith yr hydd 5% Phacelia 15% Rhuddygl Grwndir 15% Rhuddygl Porthiant 10% Mwstard Brown 15% Ffacbys 10% Meillion Rhuddgoch	5. 90% Ceirch y Gwanwyn 10% Rêp Porthiant

LLEOLIAD:
Llanfechell,
Ynys Môn

FFERMWR(WYR):
Brodyr Owen

FFERM:
Sector: Cig Coch
Maint y fferm (ha): 36
Nifer y da byw:
70 o wartheg
Henffordd Pur

FFERM FOEL FAWR

Rôl sganio uwchsain wrth gynhyrchu gwerthoedd genetig amcangyfrifedig

Mae'r Brodyr Owen ar fferm Foel Fawr yn rhedeg buches o 70 o Wartheg Henffordd pur. Mae'r fuches wedi'i hardystio trwy'r cynllun iechyd gwartheg premiwm, mae'n glir o Neospora, ac mae wedi derbyn achrediad BVD a Johnes. Mae'n system lloia yn y gwanwyn lle ystyrir bod dewis gofalus o deirw amnewid yn hanfodol er hwylustod lloia a chynhyrchu heffrod cyfnewid cryf.

Ar hyn o bryd, mae'r epil benywaidd a gynhyrchir naill ai'n cael eu cadw fel anifeiliaid cyfnewid yn y fuches neu eu pesgi a'u gwerthu yn y farchnad. Mae'r gwrywod naill ai'n cael eu pesgi ar y fferm neu'n cael eu gwerthu fel gwartheg stôr.

Nod y fferm yw gallu gwerthu teirw Henffordd pur a'r cam nesaf tuag at gyflawni hyn yw cynhyrchu gwerthoedd genetig amcangyfrifedig (EBV).

Nod y prosiect yw ymgorffori technoleg i fonitro perfformiad gwartheg a fydd yn sicrhau bod heffrod a theirw magu yn cael eu dewis yn effeithlon er mwyn gwella perfformiad y fuches yn y dyfodol. Trwy'r prosiect, bydd system pwysu gwartheg yn cael ei chyflwyno a fydd yn cysylltu â'r feddalwedd Breedplan lle bydd y Brodyr Owen yn gweithio'n agos gyda Chymdeithas Gwartheg Henffordd i nodi pa nodweddion sydd angen eu monitro a phryd y bydd angen eu cofnodi. Bydd yr heffrod cyfnewid a'r teirw posibl yn cael eu sganio gan ddefnyddio uwchsain i fesur arwynebedd cyhyrau'r llygaid,

braster yr asennau, cynnyrch yr asennau a braster mewngyhyrol.

Cafodd 10 o'r heffrod gwag 18 mis oed eu sganio ddiwedd Chwefror 2024 gan Gwion Parry, technegydd sganio a ddewiswyd drwy restr a argymhellwyd gan Cymdeithas Buches Henffordd. Y sganwr uwchsain symudol a ddefnyddir yw'r EVO3 ac anfonir y delweddau i Ultrainsight yn Colorado i ddadansoddi Ardal Cyhyrau'r Llygaid (EMA), dyfnder Braster a Brithwaith Gyda throsiant o 48 awr; mae'r data'n cael ei anfon yn ôl ar ffurf Excel i'r ffermwr. Mae'r dechnoleg a ddefnyddir yn cael ei hystyried yn un o'r rhai mwyaf manwl o ran dadansoddi sydd ar gael ar y farchnad.

Sganwr Uwchsain Symudol

Cafodd yr ail grŵp eu sganio ym mis Ebrill 2024 (oedran cyfartalog o 12 mis) yn cynnwys gwrywod a benywod cyfan. O'r data a gafwyd a'r dadansoddiad o'r EBV, bydd rhai gwrywod yn cael eu dewis fel teirw gyda'r gwrywod sy'n weddill yn cael eu hysbaddu a'u cadw fel gwartheg stôr.

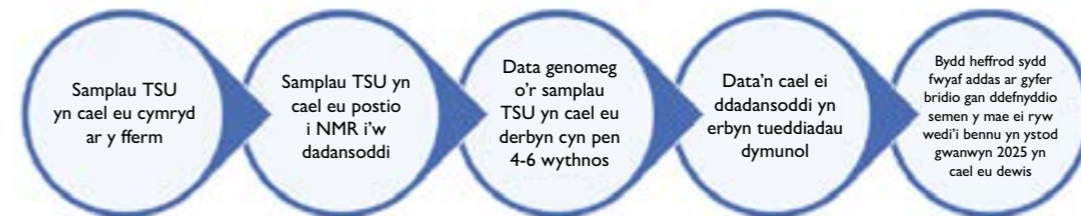
RHYDEDEN

Cyflymu potensial genetig buchod croesfrid trwy genomeg

Dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf, mae Rhydedden wedi cynyddu maint y fuches i fuches sy'n lloia mewn bloc o 300 rhaniad, gyda 175 yn lloia yn y gwanwyn a 125 yn lloia yn yr hydref. Mae'r llwyfan pori wedi'i optimeiddio ar y fferm 100 hectar gyda'r fuches ar hyn o bryd yn cynhyrchu 6,500 litr y fuwch ar gyfartaledd, gyda 4.5% Braster Menyn a 3.6% Protein. Mae 75% o'r fuches sy'n lloia yn y gwanwyn yn lloia mewn 6 wythnos gyda'r holl heffrod cyfnewid yn dod o'r fuches sy'n lloia yn y gwanwyn, gan ganiatáu ar gyfer rheoli stoc ifanc sy'n magu yn haws.

Mae Eurof yn bwriadu cynyddu proffidioldeb trwy leihau costau amnewid heb fuddsoddiad mawr trwy wella perfformiad genetig y fuches groesfrid.

Dechreuodd y prosiect ym mis Ionawr 2024, pan ddechreuodd Eurof gynnal prawf genomeg ar 15 o'r stoc laeth ifanc 10 mis oed sy'n rhai cyfnewid, gan ddefnyddio profion GeneEze trwy NMR. Ar gyfer y prawf, cymerodd Eurof ricyn bach o glust y stoc ifanc yn cynrychioli uned samplu meinwe (TSU). Dangosir y broses samplu isod yn Ffigwr 1.

Ffigwr 1: Camau a gymerwyd i dderbyn data genomeg

Yn dilyn samplu'r 15 heffrod cychwynnol, amlygwyd bod lefel y croesfridio yn y fuches yn Rhydedden yn rhy fawr i ddod o dan y gwerthusiadau safonol a gynhaliwyd ar gyfer buchod Holstein/Friesian. Fodd bynnag, mae AHDB yn datblygu gwerthusiad genomeg ar gyfer anifeiliaid croesfrid erbyn diwedd y flwyddyn hon, ac erbyn diwedd y flwyddyn bydd Eurof wedi cynnal prawf genomeg ar 37 o heffrod (R2) ychwanegol a 65 (R1) o heffrod a anwyd yn ystod gwanwyn yn 2024.

Bydd y data hwn yn cael ei ddadansoddi ym mis Rhagfyr 2024 gan ddefnyddio adroddiad geneteg buches AHDB lle bydd yr holl heffrod a buchod a brofwyd yn cael eu sgorio ar gyfer nodweddion unigol, Mynegai Lloia yn y Gwanwyn (SCI) a Mynegai Oes Broffidiol (PLI) a'u graddio yn unol â hynny. Bydd y data hwn yn llywio penderfyniadau ynghylch pa heffrod/buchod sy'n lloia am y tro cyntaf ar gyfer bridio i semen y mae ei ryw wedi'i bennu yn ystod gwanwyn 2025. Bydd yr adroddiad hwn yn galluogi'r ffermwr i gael rhestr o'i holl heffrod a buchod sydd wedi'u profi mewn un lle ynghyd â'u sgorau genomeg.

LLEOLIAD:
Conwy

FFERMWR(WYR):
Eurof Edwards

FFERM:
Sector: Laeth
Maint y fferm (ha): 100
Nifer y da byw:
300 o wartheg croesfrid
sy'n lloia mewn bloc

LLEOLIAD:
Clynderwen,
Sir Benfro

FFERMWR(WYR):
Jeff, Sarah, Enfys
a Medi Wheeler

FFERM:
Sector: Llaeth
Maint y fferm (ha): 105
Nifer y da byw:
150 o wartheg
llaeth croesfrid a
60 o heffrod ifanc

CLYNGWYN

Ymchwilio i batrwm rhyddhau nitrogen o chwistrelliad yn y gwanwyn o hylif nitrogen ar dir pori

Mae'r teulu Wheeler wedi defnyddio chwistrelliad yn y gwanwyn o wrea hylifol/amoniwm nitrad ar eu tir pori ers blyneddau lawer ac mae ganddynt ddi-ddordeb mewn deall mwy am ba mor effeithlon yw'r arfer ynghyd â phatrwm rhyddhau a symud y nitrogen (N) yn y pridd.

Credir bod chwistrelliad hylif nitrogen yn lleihau effeithiau negyddol anwedolrwydd ac yn cynnal cyflenwad parhaus o N i laswellt am sawl mis ar ôl y chwistrelliad. Er bod llawer o honiadau anecdotaidd am gyflenwad parhaus a gwastad o N a'r manteision posibl ar gyfer cyflenwad ar ddyfnder gwreiddio ac yn enwedig o dan amodau sychder, nid oes bron dim ymchwil i'r defnydd o hylif N a chwistrellwyd.

Gyda mesuriadau twf glaswellt eisoes yn cael eu cofnodi ar y llwyfan pori, mae lle i gynnal gwerthusiad o'r dull hwn o ddefnyddio o ran ei NUE (Effeithlonrwydd Defnydd Nitrogen).

Agweddau yr ymchwiliir iddynt:

A ydyn nhw'n defnyddio cyfradd briodol?

1. A yw'r system yn darparu defnydd effeithlon o N o ran kg DM a dyfir fesul kg N a chwistrellir?
2. A yw chwistrelliad yn cynyddu N gweddilliol y pridd a pheryglon colledion trwytholchi yn y gaeaf?

3. A yw'r cyflenwad o N yn gyson, neu a oes risg y bydd y borfa'n gorlifo yn ormodol ag N gydag effeithiau negyddol dilynol ar ansawdd y glaswellt, NUE, a pherfformiad anifeiliaid (e.e. lefelau uchel o wrea llaeth)?

Beth fydd yn cael ei wneud:

Bydd tair triniaeth N hylifol yn cael eu defnyddio mewn un cae pori:

- Safon 200kgN/ha
- Gostyngol: 130kgN/ha
- Rheolaeth: Dim

Data i'w gofnodi:

- Mesuriadau glaswellt gyda mesurydd plât sy'n codi yn wythnosol
- Dadansoddi porthiant mewn dau laswelltir dethol ddechrau mis Mai a chanol fis Gorffennaf ar gyfer lefelau Deunydd Sych, Protein Crai, Nitradau a Charbohydradau Hydawdd mewn Dŵr
- Lefelau nitrogen mwynol y pridd ym Mehefin a Medi

Bydd y data'n cael ei werthuso i edrych ar batrwm rhyddhau N dros y tymor pori o ran twf glaswellt, cymeriant N a nitrogen gweddilliol y pridd, gyda'r canlyniadau ar gael erbyn mis Tachwedd. Yna bydd canllawiau'n cael eu cynhyrchu ar gyfer defnyddio hylif N ar y fferm yn y dyfodol gyda'r nod o ddarparu canlyniad gwell ar gyfer NUE.

FFERM TREATHRO

Priddoedd gwydn ar gyfer ffermydd gwydn: sut mae gwella iechyd y pridd?

Mae David a Debbie Best wedi bod yn ffermio ar Fferm Treathro, Wdig ers 2017. Mae'n fferm laswelltir 170 erw ym Mharc Cenedlaethol Arfordir Penfro ac mae ganddi hanes o ffermio da byw. Mae David a Debbie yn awyddus i gynnal a gwella'r fioamrywiaeth ar y fferm ynghyd â buches gynhyrchol o wartheg Red Ruby Devon a diadell fechan o ddefaid Llŷn. Mae ganddynt ddi-ddordeb mewn gwybod sut mae'r priddoedd ar y fferm yn ymateb i'r gwahanol gyfundrefnau rheoli gan eu bod yn gwbl ymwybodol mai adeiladu iechyd a strwythur y pridd yw'r sail ar gyfer cynhyrchiant ac amrywiaeth ar draws y fferm.

Ffocws y prosiect ar Fferm Treathro fydd asesu statws iechyd y pridd presennol ar bedair ardal y fferm a gaiff eu rheoli'n wahanol. Ers 2017, ni fu unrhyw fewnbynnau nitrogen artiffisial ond defnyddiwyd ychydig bach o botasiwm, ffosffad a chalch yn dilyn rhywfaint o samplu pridd yn 2021 a 2023.

Y pedwar ardal ffocws	
Cae sy'n cael ei bori ar system gylchdro	Ardal clogwyn ar yr arfordir
Porfa barhaol sy'n cael ei bori ar system gylchdro gan stoc drwy'r haf	Rhywogaethau amrywiol sy'n cael ei bori'n ysgafn gan ychydig o geffylau
Cae ar gyfer silwair sych	Gwndwn llysieuol
Rhygwellt a million gwyn. Mae'r cae yn cael ei gau ar gyfer cael silwair sych ac yn cael ei bori yn yr Hydref ar ôl ei dorri.	Cae i gael ei hau â gwndwn llysieuol ddiwedd yr haf 2024 ar ôl cnwd o silwair sych. Bydd y sefydlu'n cael ei wneud â dull o drin y tir cyn lleied â phosibl.

Bydd yr asesiadau pridd yn seiliedig ar fesuriadau Gwerthusiad Gweledol o Strwythur y Pridd (VESS) ac yn cynnwys;

→ Asesiad arwyneb i gofnodi faint o orchudd glaswellt → Asesiad o'r strwythur, maint cyfanredol ac arwyddion cywasgu → Nifer y mwydod → Cyfradd ymdreiddiad

Casglwyd samplau pridd ym mis Mawrth 2024 a'u hanfon i ffwrdd ar gyfer dadansoddiad o nitrogen, potasiwm, ffosffad, pH a charbon. Cynhaliwyd ymchwiliad ychwanegol i ecoleg y pridd yn seiliedig ar fethodoleg SoilFoodWeb sy'n cynnwys cyfrif o facteria, ffyngau, protosoa a nematodau gan ddefnyddio microsgop.

Er mwyn asesu'r effaith uwchben y ddaear, byddwn hefyd yn monitro poblogaethau chwillod y dom, cacwn ac amrywiaeth rhywogaethau'r glaswellt drwy gydol yr haf. Bydd dadansoddiadau porthiant rheolaidd yn cael eu cwblhau i wirio bod stoc yn cael y lefel gywir o faeth trwy gydol y tymor. Bydd yr holl wybodaeth hon yn creu darlun o berfformiad, cynhyrchiant ac amrywiaeth rhywogaethau ar draws y fferm gan ddarparu llinell sylfaen i David a Debbie gyfeirio ati wrth iddynt barhau i ddatblygu eu systemau ar fferm Treathro.

LLEOLIAD:
Gogledd
Sir Benfro

FFERMWR(WYR):
David a
Debbie Best

FFERM:
Sector: Cig Coch
Maint y fferm (ha): 70
Nifer y da byw:
21 Ruby Red Devon a
stoc ifanc a 44 o famogiaid
Llŷn a stoc ifanc

LLEOLIAD:
Sir Faesyfed

FFERMWR(WYR):
George Edward
Wozencraft

FFERM:

Sector: Dofednod
Maint y fferm (ha): 120

Nifer y da byw:
16,000 o ieir dodwy,
30 o wartheg sugno,
230 o famogiaid Miwl
Cymreig a 650 o famogiaid
Cymreig wedi'u gwella

GLANALDERS

Asesu effeithiau goleuadau LED ar gynhyrchiant ac iechyd a lles mewn uned dofednod dodwy

Un o brif yrwyr George Wozencraft yn Glanalders yw dod yn fwy hunangynhaliol o ran ynni wrth wella iechyd a lles adar. Mae gan George baneli solar 20kW wedi'u gosod ar ei system dec fflat sy'n cynnwys 16,000 o adar dodwy. Ond mae'r ynni a gynhyrchir ond yn cyfrannu tua thraean o'r gofyniad blynyddol ar gyfer y sied.

Er mwyn gweithio tuag at welliant pellach mewn hunangynhaliath ynni, bydd Glanalders yn disodli goleuadau sribed presennol y sied gyda goleuadau LED (deud allyrru golau).

Mae gan ddofednod fwy o sensitifrwydd i liwiau a gwelededd ar y sbectrwm uwchfioled. Gall presenoldeb gwahanol liwiau, dwyster a chyfnodau o olau oll gael dylanwad ar eu hymddygiad a'u perfformiad. Mae gan oleuadau LED ledaeniad gwell na goleuadau confensiynol, gan ddileu manau tywyll a lleihau straen. Felly mae gan olau LED y potensial i wella symbyliad ymddygiad naturiol yr adar yn ystod y dydd/nos a hefyd y potensial i wella perfformiad drwy:

- Gynyddu cynhyrchiant wyau – hyd at 38 wy i bob iâr
- Gwella Cymhareb Trosi Porthiant (FCR)
- Gostyngiad yn nifer yr achosion o wyau llawr

Mae goleuadau LED hefyd wedi dangos gwelliannau mewn iechyd a lles adar trwy:

- Leihau marwolaethau
- Leihau costau gwrthfotig
- Gwella gorchudd plu

Beth fydd yn cael ei wneud:

Gadawodd haid Glanalders ym mis Mawrth 2024, gyda'r haid newydd yn cyrraedd yn 16 wythnos oed ddiwedd mis Ebrill. Bydd yr haid newydd yn dodwy o fis Mai ymlaen.

Yn ystod y cyfnod newid drosodd, bydd y goleuadau sribed 54 x 2 droedfedd presennol yn y sied yn cael eu tynnu a'u disodli gyda 3 llinell o 35 yr un o oleuadau LED gwyn cynnes 48V/9.6W.

Bydd y prosiect yn cymharu data a gasglwyd o'r haid flaenorol o ieir ag 8 mis cyntaf (Mai-Rhagfyr 2024) yr haid nesaf gan gynnwys:

- Cynhyrchu wyau
- Marwolaeth ieir
- Gorchudd plu
- Defnydd o ddŵr
- Defnydd porthiant
- FCR

Mae holl ddata'r haid yn cael ei gasglu a'i gofnodi'n fisol trwy feddalwedd 'Eggbase' sydd eisoes yn cael ei defnyddio.

Yn ogystal:

1. Bydd lux golau yn cael ei gymharu trwy'r ap 'Light Meter'.
2. Bydd defnydd ynni a chostau ar gyfer y ddau fath o oleuadau yn cael eu cyfrifo a'u cymharu.

Y nod yw i Glanalders wella iechyd a lles adar wrth leihau defnydd ynni ac ôl troed carbon y fferm.

FARMING
connect
cyswllt
FFERMIO

DOSBARTHIAU
MEISTR
MASTER
CLASSES

Crynhoad Meistr Ôl Troed Carbon

Mae amcangyfrif ôl troed carbon fferm yn broses ddefnyddiol i ddeall cyfraniad y busnes at newid hinsawdd. Amcangyfrifir yr allyriadau nwyon tŷ gwydr (GHG) a gynhyrchir, yn ogystal â charbon a atafaelir ar y fferm (faint o garbon a dynnir o'r atmosffer gan briddoedd, coed a gwrychoedd). O ganlyniad, amlygir meysydd i'w gwella (i leihau nwyon tŷ gwydr a gynhyrchir neu wella atafaeliad). Mae llawer o'r meysydd hyn hefyd yn gwneud synnwyr o ran effeithlonrwydd a phroffidoldeb busnes fferm.

Nid yw'n bosibl rheoli neu newid ôl troed carbon fferm heb fan cychwyn – h.y. nodi'r statws / llinell sylfaen bresennol. Cynhaliwyd sioe deithiol o ddiwyddiadau yn canolbwyntio ar hanfodion mesur ôl troed carbon yn gynharach yn y flwyddyn. Pwrpas y cyfarfodydd rhyngweithiol hyn oedd ymchwilio i fanylion y broses o fesur ôl troed carbon. Roedd hyn yn cynnwys trafod y cylch carbon a nitrogen i ddeall yn well effaith arferion amaethyddol ar y cylchoedd hyn, o dan y ddaear ac uwchben y ddaear. Mae'r tri phrif GHG (carbon deuocsid, methan ac ocsid nitraidd) yn deillio o wahanol ffynonellau ar y fferm. Yn ystod y cyfarfodydd, anogwyd ffermwyr i drafod y ffynonellau mwyaf o nwyon tŷ gwydr ar eu ffermydd unigol.

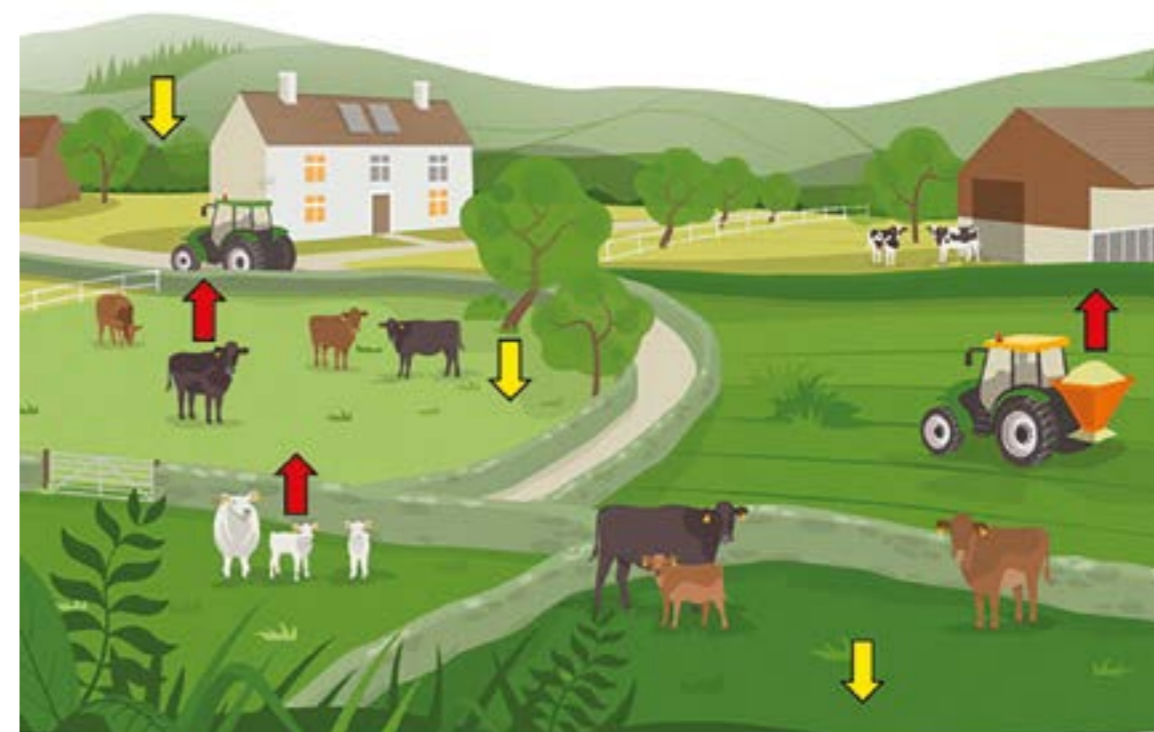
Gwneir rhagor o waith ymchwil i atafaelu a storio carbon mewn priddoedd, coed a gwrychoedd. Trafodwyd pwysigrwydd rheoli'r asedau hyn ar y fferm er mwyn gwella atafaelu a storio carbon. Mae'r data a gasglwyd o Brosiect Pridd Cymru Cyswllt Ffermio yn rhoi amcangyfrif o'r stociau carbon ym mhriddoedd Cymru i ddyfnder o 50cm.

Roedd gan ffermwyr a oedd yn bresennol yn y digwyddiadau hyn ddi-ddordeb mewn trafod y broses o gyfrifo ôl troed carbon fferm, gan gynnwys y data sydd ei angen i'w fewnbynnu i gyfrifiannell carbon, cyfrifiadau a dehongliad o'r canlyniadau.

Mae pob fferm yn wahanol, ac felly, bydd ffigyrau ôl troed carbon pob fferm, yn ogystal â mesurau ymarferol i leihau eu hól troed carbon, yn amrywio. Ond gall pob fferm roi rhai arferion fferm-benodol ar waith. Gall ffermwyr sydd â diddordeb mewn cael cymorth i amcangyfrif ôl troed carbon eu fferm eu hunain wneud cais am arian i wneud hynny drwy Wasanaeth Cyngori Cyswllt Ffermio. Am ragor o wybodaeth, cysylltwch â'ch Swyddog Datblygu lleol.

Mae taflen ffeithiau a phodlediad ar y pwnc ar gael ar -

- [Taflen ffeithiau Chwalu Jargon Carbon Cyswllt Ffermio](#)
- [Podlediad ôl troed carbon Cyswllt Ffermio](#)

Ffigur 1. Ffynonellau nwyon tŷ gwydr a gynhyrchir ac atafaelu carbon ar ffermydd (mae saethau coch yn dynodi nwyon tŷ gwydr a gynhyrchir, tra bo saethau melyn yn dynodi atafaelu carbon).

Mentora yn rhoi dewrder i gyn newyddiadurwraig y BBC i gychwyn ar brosiectau amgylcheddol ar gyfer fferm ei theulu

Yn y cyfnod pan oedd hen fam-gu Sara Edwards yn ffermio, roedd gan amaethyddiaeth rwydwaith anffurfiol o fentoriaid ar ffurf ffermwyr cyfagos, a fyddai'n rhannu syniadau ac yn trosglwyddo gwybodaeth. Dair cenhedlaeth yn ddiweddarach, mae Sara yn gweld rhaglen Fentora Cyswllt Ffermio fel yr hyn sy'n cyfateb yn ei hoes ni.

Dychwelodd cyn-newyddiadurwr y BBC i fferm Pantyfen Uchaf, sef fferm 200 erw ei theulu sydd ar y ffin rhwng Sir Gaerfyrddin a Cheredigion, i barhau â gwaith ei thad, John Edwards.

Drwy gydol ei flynyddoedd lawer o ofalu am y fferm, mae wedi gweld gwerth mawr mewn cynlluniau amaeth-amgylchedd, gan blannu 2,000 o goed brodorol a rheoli 1.5 milltir o dorlan ar hyd yr Afon Teifi.

Mae Sara'n rhannu ei angerdd tuag at fyd natur a'r amgylchedd, ond hi yw'r gyntaf i gyfaddef mai'r hyn nad oedd ganddi pan ymgymherodd â'r gwaith o reoli'r fferm oedd gwybodaeth ymarferol ei thad.

“Sylweddolais i gyn lleied roeddwn i'n ei wybod am sut roedd pethau'n gweithio, ond yr hyn roeddwn i'n ei wybod oedd faint roeddwn i am ei ddysgu,” meddai.

Cafodd y bwch hwnnw ei bontio'n gyflym diolch i raglen Fentora Cyswllt Ffermio.

Mae'r cynllun yn galluogi ffermwyr a choedwigwyr i gael cymorth ac arweiniad gan eu cymheiriaid ar ystod eang o bynciau.

Y mentor a gafodd Sara oedd ei chymydog agos, Ioan Williams, sydd wedi gwneud gwaith amgylcheddol sylweddol ar ei fferm ei hun, gan gynnwys cilometrau lawer o adfer gwrychoedd a ffensys dwbl, plannu coed a ffensio coridorau ar lan nentydd.

Gyda'i gymorth a'i arweiniad ers mis Medi 2020, mae Sara wedi plannu gwrychoedd a blociau bach o goetir a gwrychoedd wedi'u tocio.

“Y llynedd fe wnaethom gynnal rhaglen o docio gwrychoedd a llenwi bylchau a gwnaethon ni ail-greu un o'r caeau gwreiddiol,” eglura Sara.

O'u cyfarfod cyntaf un, mae hi wedi teimlo bod ei hyder yn cynyddu. “Mae Ioan wedi cerdded drwy'r fferm gyda fi ac mae fy sgiliau arsylwi wedi gwella dan ei arweiniad. Mae wedi fy ngwneud i'n fwy ymwybodol o'r posibiladau.

Mae dealltwriaeth gynhwysfawr Ioan o gynlluniau amaeth-amgylcheddol hefyd wedi helpu Sara gyda'i cheisiadau am fentrau gan gynnwys cynllun Grantiau Bach Glastir, Cynllun Cynefin Cymru a, gydag un llygad ar y dyfodol, gyda'i dealltwriaeth o'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy arfaethedig.

“Os ydw i'n betrusgar ynglŷn â gwneud cais am gynllun penodol, bydd Ioan yn fy annog i gwestiynu beth rydw i am ei gyflawni, ac yn rhoi'r dewrder i mi ymgymryd â'r cynlluniau cywir ar gyfer ein fferm, ac rydw i'n parhau â'r hyn mae fy nhad wedi'i wneud erioed; mae bob amser wedi bod yn awyddus i blannu yma, a gosod blychau nythu.

Ioan Williams and Sara Edwards

“Erbyn hyn, fi yw'r un sy'n gwneud y pethau hyn yn gorfforol ac sy'n diogelu'r fferm at y dyfodol ar gyfer y genhedlaeth nesaf. Mae'n deimlad braf iawn gweld y fferm mewn sefyllfa gadarn wrth helpu'r amgylchedd ac annog mwy o fywyd gwyllt ar yr un pryd.”

Roedd cofrestru ei diddordeb gyda rhaglen Fentora Cyswllt Ffermio yn benderfyniad da, meddai.

“Fel ffermwyr, rydyn ni i gyd ar daith, rydyn ni i gyd yn dysgu, ac mae cymaint y gallwn ni ei ennill o'r gwasanaethau y gall Cyswllt Ffermio eu darparu.”

Bachwch eich cyfle i ffermio!

Mae gwasanaethau ar gyfer newydd-ddyfodiaid yn cynnwys -

- Dechrau Ffermio - cymorth i ymgeisio, datblygu a sefydlu menter ar y cyd yn ffurfiol neu wneud cais am denantiaeth
- Academi Amaeth - rhaglen datblygiad personol blaenllaw
- Mentora - gallwch gael hyd at 15 awr o gymorth un i un am ddim
- Cyfarfod teuluol ar olyniaeth i siarad am olyniaeth gyda'ch teulu
- E-ddysgu - modiwlau byr ar-lein i'w cwblhau yn eich amser eich hun
 - ✓ Ffermio cydweithredol ac ar y cyd
 - ✓ Arall gyfeirio busnes y fferm
 - ✓ Cynllunio a Chyllid
- Cyrsiau Hyfforddiant Achrededig
- Cyngor ar Gynllunio Busnes

Swyddog Datblygu Lleol

03456 000 813

llyw.cymru/cyswlltffermio

Cyllid sgiliau Cyswllt Ffermio GWNEWCH GAIS NAWR I...

ddatblygu eich sgiliau, datblygu eich busnes ...a chynllunio ymlaen

- Gwnewch y mwyaf o'ch sgiliau trwy wneud cais am **gwrs hyfforddiant achrededig byr**
 - Ariennir pob cwrs hyd at **80%**
 - Mae dros **120 o gyrsiau** i ddewis ohonynt, gan gynnwys y cyrsiau NEWYDD a restrir isod
 - Gwnewch gais yn ystod un mis a **byddwch yn cael gwybod y mis canlynol**

BASIC FACTS (Cynllun Ardystio a Hyfforddi Cynghorwyr Gwrtaith)

Cloddiwr 360 gradd â thrac (o dan a throes 10 tunnell)

Defnyddio Drôn a Thechnegau mewn Amaethyddiaeth

Waliau cerrig sych

Elite Wool Industry Training UK – Cwrs Cneifio i Ddechreuwr ac Uwch

Cyflwyniad i Adfer Mawndiroedd

Ffensio a Gosod Giât – Post a Gwifren Straen

Dyfarniad Lefel 2 mewn Cludo Anifeiliaid ar daith fer ar y ffordd

Y Rheolwr Gwledig – cyfres o gyrsiau busnes gan gynnwys rheoli amser, cyfathrebu, cymhelliant a gwaith tîm

Ymwybyddiaeth lechyd a Diogelwch o Weithrediadau Coedwigaeth a Choetiroedd i Berchnogion Tir

I gael y wybodaeth ddiweddaraf, rhestr lawn o gyrsiau a/neu gymorth ar sut i gofrestru a gwneud cais, cysylltwch â'ch swyddog datblygu lleol neu ffoniwch 03456 000 813, sef Canolfan Wasanaeth Cyswllt Ffermio neu ewch i'n gwefan.

Swyddog Datblygu Lleol

03456 000 813 llyw.cymru/cyswlltffermio

Datblygiad Proffesiynol Parhaus yn helpu ffermwr ifanc baratoi at rôl fwy

Mae cyfleoedd hyfforddiant a datblygu wedi helpu Ernie Richards i ddyngu am arferion gorau a'r syniadau diweddaraf yn ymwneud â rheolaeth dechnegol a busnes, gan roi'r hyder a'r wybodaeth iddo ymgymryd â rôl ehangach ar fferm ddefaid yr ucheldir ei gyflogwr.

Mae Ernie yn rheoli diadell o famogiaid Llŷn pedigri ar ran Stuart a Helen Morris ar fferm 350 erw Wernoog, ger Cleirwy, Powys.

Wrth iddo gamu i rôl reoli, bydd yn defnyddio'r hyn a ddysgodd yn ystod cwrs hyfforddiant Arwain a Rheoli a gwblhaodd yn 2023.

"Bydd dau fyfyrwr yn ymuno â ni am hyd at chwe wythnos yn ystod y cyfnod wyna, ac am y tro cyntaf, bydda i'n gyfrifol am eu rheoli. Fe wnes i ddyngu cymaint ar y cwrs hyfforddiant a fydd yn helpu gyda'r gwaith hwnnw," eglura.

Mae Ernie hefyd wedi cwblhau cwrs hyfforddiant ar ymwybyddiaeth amgylcheddol, archwilio a rheoli busnesau fferm.

"Roedd y cwrs yn canolbwyntio ar y rheolau newydd, ac roedd o fudd mawr o ran helpu i ddeall yr hyn sydd angen i ni ei wneud i gydymffurfio," meddai Ernie.

Roedd y ddau gwrs hyn wedi'u hariannu 80% trwy'r rhaglen.

"Mae cofnod o'r holl dystysgrifau a'r cyrsiau a gwblhawyd yn cael eu storio yn adnodd storio data ar-lein Cyswllt Ffermio, sef Storfa Sgiliau.

"Er bod gen i gopiau papur o'r tystysgrifau hefyd, mae'n ddefnyddiol iawn i gael popeth wedi'i storio ar-lein mewn un lle cyfleus, drwy fy nghyfrif BOSS (Gwasanaeth Cymorth Busnes Ar-lein)," meddai Ernie. Gallwch hefyd lawr lwytho adroddiad cyflawn o'ch holl gofnodion ar un ddogfen.

I ddarganfod mwy am sut y gall Cyswllt Ffermio eich helpu chi a'ch busnes ddatblygu, cysylltwch â'ch Swyddog Datblygu Lleol, edrychwch ar ein gwefan neu dewch i'n gweld yn adeilad Lantra yn ystod Sioe'r Gwanwyn, Llanfair-ym-Muallt ym mis Mai.

DIWEDDARIADAU PROSIECT Rhaglen Geneteg Defaid Cymru (WSGP)

Wrth i flwyddyn 1 o'r WSGP ddod i ben, edrychwn yn ôl ar rywfaint o'r gwaith prosiect a gwblhawyd a'r hyn a gyflawnwyd hyd yma.

1. CYFLWYNIAD I WERTHOEDD BRIDIO GENOME (GEBV)

Cyswllt Ffermio a ffermwyr defaid Cymru yn arwain y ffordd gyda genomeg ar lwyfan byd-eang.

Cyflwynwyd gwerthoedd bridio genomeg i ddiadelloedd sy'n ymwneud â'r WSGP ym mis Mehefin 2023. Drwy'r WSGP, dyma'r tro cyntaf i genomeg gael ei gyflwyno i ddiadelloedd o fewn y diwydiant defaid byd-eang.

Ers ei roi ar waith y llynedd, mae'r prosiect wedi esblygu'n fawr, gyda newidiadau'n cael eu gwneud yn unol â hynny i sicrhau bod gwerthoedd bridio cadarn a chywir yn cael eu cyhoeddi. Mae newid o werthoedd bridio amcangyfrifedig (EBV) i werthoedd bridio genomeg (GEBV), yn sicrhau mwy o gywirdeb mewn ffigyrau perfformiad, gan gryfhau ymddiriedaeth ffermwyr yn yr anifeiliaid y maent yn eu prynu.

Mae newidiadau hefyd wedi'u gwneud i sut mae'r mynegai defaid mynydd yn cael ei fynegi, gyda gwerthoedd bridio bellach wedi'u dangos mewn termau economaidd a fydd yn cynrychioli rhinwedd economaidd merched hwrdd. Amcan y newid hwn yw ei gwneud yn haws i brynwyr hyrddod ddehongli gwybodaeth am fridio.

2. BRIDIO AR GYFER LLAI O ALLYRIADAU METHAN

Mae prosiect WSGP sydd â'r nod o fridio anifeiliaid â llai o allyriadau methan yn y pen draw wedi gorffen ei flwyddyn gyntaf o gasglu data. Er bod llawer o ffactorau'n cyfrannu at allyriadau, gan gynnwys diet a rheolaeth, mae geneteg hefyd yn chwarae rhan. Mae'r prosiect wedi bod yn mesur allyriadau methan o ŵyn gan ddefnyddio siambrau cronni cludadwy (PAC), yn ogystal â chynnal sgan CT ar ŵyn i ragfynegi cyfaint eu rwmen, gyda'r nod yn y pen draw o nodi anifeiliaid sy'n allyrru llai o fethan yn enetig.

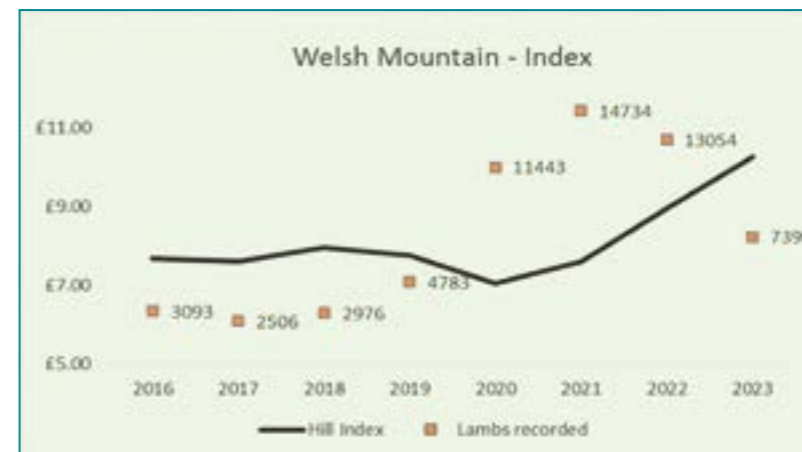
Casglwyd data ar allyriadau methan (CH₄) mewn diadelloedd mynydd, sy'n ffurfio Haen 1 o'r WSGP, a oedd wedi cofnodi data yn flaenorol. Gan weithio ar y cyd ag Innovis a Signet, casglwyd data ar dros 1,000 o ŵyn yn ystod blwyddyn gyntaf y prosiect. Mae canlyniadau rhagarweiniol yn dangos amrywiad o hyd at 30% rhwng anifeiliaid yn y swm o fethan a allyrrir. Mae gan allyriadau methan etifeddiaeth uchel o 0.17–0.34, sy'n golygu bod cynhyrchu lefelau is o fethan yn nodwedd y gellir ei throsglwyddo i'r epil. Amcan y prosiect yw casglu digon o ddata dibynadwy i lunio amcangyfrif o werth bridio (EBV) yn benodol ar gyfer allyriadau methan.

Defaid

Dilyniant geneteg mewn diadelloedd defaid Cymreig

Cynnydd mewn elw blynyddol fesul mamog o £4, ac 1kg wedi'i ychwanegu at bwysau ŵyn yn ystod yr un cyfnod ag a welwyd mewn diadelloedd Cymreig sy'n cofnodi.

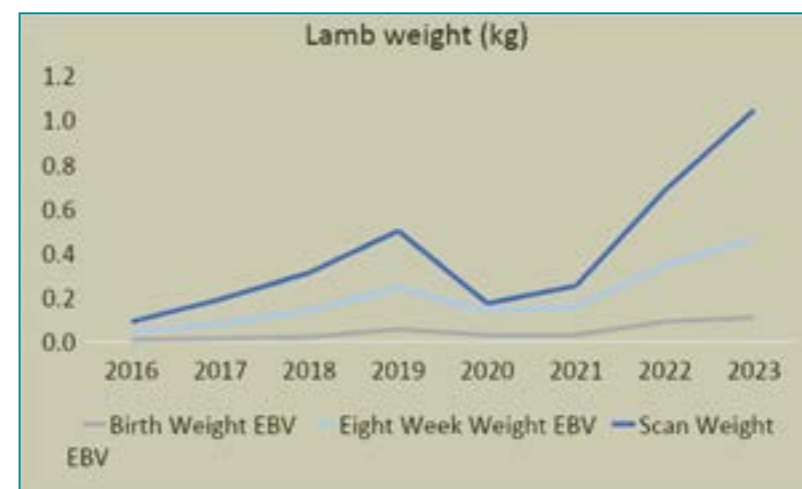
Mae dilyniant geneteg cadarnhaol i'w weld mewn diadelloedd sy'n cofnodi perfformiad, sydd bellach yn rhan o Raglen Geneteg Defaid Cymru gan Cyswllt Ffermio. Mae cyfuniad o ddata gwerthfawr a gasglwyd o ddiadelloedd sy'n cofnodi ers 2016 gan Gynllun Hyrddod Mynydd Hybu Cig Cymru, ac yna data a gasglwyd gan y WSGP yn 2023, wedi dangos dilyniant genetig trawiadol mewn diadelloedd defaid Cymreig. Gellir gweld y duedd hon nid yn unig ar gyfer defaid Mynydd Cymreig, ond yn gyffredinol ar gyfer bridiau eraill, gan gynnwys Mynyddoedd De Cymru, Beulah a Cheviots Mynydd Brycheiniog, i enwi ond rhai.

Ffigwr 1. Mynegai brîd y Mynydd Cymreig – yn dangos nifer yr ŵyn a gofnodwyd a chynnydd ym mynegai'r defaid mynydd 2016–2023.

Ffynhonnell: Innovis

Trwy ganolbwyntio sylw ar nodweddion penodol, gellir gweld cynnydd graddol yng ngoroesiad ŵyn, gan arwain at fwy o ŵyn byw. Mae'r un patrwm i'w weld wrth edrych ar bwysau ŵyn (kg), gydag EBV pwysau geni, EBV pwysau wyth wythnos ac EBV pwysau adeg sganio yn cynyddu'n raddol rhwng 2016 a 2023, fel y gwelir yn ffigwr 2.

Ffigwr 2. Pwysau ŵyn (kg) o ddiadelloedd sy'n cofnodi perfformiad 2016–2023

Ffynhonnell: Innovis

Mae hefyd yn bwysig nodi bod pwysau ŵyn wedi cynyddu yn ystod y cyfnod hwn heb gynyddu pwysau a maint y famog. Mae data hefyd wedi dangos bod dyfnder y cyhyrau hefyd yn cynyddu, gyda dyfnder braster yn aros ar gyflymder cyson. Mae gallu mamau hefyd wedi cynyddu yn ystod y tair blynedd diwethaf, gan ddangos manteision defnyddio'r data a gasglwyd i wneud penderfyniadau rheoli i wella perfformiad y ddiadell. Cyfradd gyfartalog gwelliant mewn diadelloedd unigol fesul blwyddyn yw £0.93, sy'n gynnydd cronol.

FARMING
connect
cyswllt
FFERMIO

GARDDWRIAETH
HORTICULTURE

Cyrsiau sgiliau Cyswllt Ffermio yn allweddol i ddatblygiad staff mewn busnes garddwriaeth

Mae planhigfa sy'n arbenigo mewn tyfu rhywogaethau newydd ac anarferol yn cymhwyso'r ethos o feithrin i'w gweithlu hefyd drwy ddefnyddio cyrsiau hyfforddiant Cyswllt Ffermio a digwyddiadau trosglwyddo gwybodaeth i lenwi bylchau sgiliau a helpu ei staff ddatblygu.

Mae Seiont, sydd wedi'i leoli yng nghanol cefn gwlad ar gyrion Caernarfon yn lluosogi ac yn tyfu cannoedd o fathau o lwyni a phlanhigion lluosflwydd, gan gynnwys casgliad mawr o redyn, gan ddefnyddio toriadau o'i fam stoc ei hun ac o feithrin meinwe a fewnforiwyd o labordai ar draws y byd.

Arweinir y tîm o 13 gan Neil Alcock, y rheolwr gyfarwyddwr.

Neil Alcock

Mae'n gwerthfawrogi gwerth sgiliau a chyfleoedd hyfforddiant ar ôl ymuno â'r busnes teuluol fel hyfforddai ym 1987.

Mae cael tîm galluog sydd wedi'i hyfforddi'n dda yn bwysig i unrhyw fusnes, meddai Neil.

"Rydym wedi cofrestru'r staff ar sawl cwrs hyfforddiant a gynhelir gan Cyswllt Ffermio, o sut i weithredu tryc fforch godi yn ddiogel, cymorth cyntaf ac iechyd a diogelwch i reoli pla llygod a thrin a thrafod pwysau. Mae pob un yn bwysig mewn busnes fel ein busnes ni," meddai.

Kathleen Dawson - aelod o staff, Seiont

"Mae garddwriaeth yn ddiwydiant sy'n rhedeg ar derfynau tynn iawn, felly, mae cael help llaw gyda chysiau wedi'u hariannu wir yn gwneud gwahaniaeth."

Mae pob cwrs hyfforddiant sy'n cael eu cynnig gan Cyswllt Ffermio yn cael eu hariannu hyd at 80% ar gyfer unigolion cofrestredig.

Mae digwyddiadau trosglwyddo gwybodaeth a gynhelir gan Cyswllt Ffermio hefyd wedi helpu'r tîm i adeiladu ar eu harbenigedd.

Ar ôl ymweliad safle â phlanhigfa yn Henffordd y llynedd, daeth y tîm yn ôl "yn llawn syniadau", meddai Neil.

Mae Seiont hefyd wedi bod yn cynnal digwyddiadau Cyswllt Ffermio, pan arweiniodd yr arbenigwyr garddwriaeth David Talbot a Chris Creed y drafodaeth ar ddulliau rheoli biolegol a thyfu di-fawn yr hydref diwethaf.

"Rydym wedi bod yn arwain y ffordd ar dyfu di-fawn ond bydd angen i ni fynd â hyn ymhellach wrth i Gymru symud oddi wrth fawn yn gyfan gwbl, felly, mae'n bwysig i ni glywed y syniadau diweddaraf am hyn," meddai Neil.

Denodd y digwyddiad dyfwr o bob rhan o Gymru, ychwanega. "Mae'r staff wrth eu bodd pan rydym ni'n cynnal diwrnodau agored, maent yn caniatáu iddynt ryngweithio ag eraill yn y diwydiant.

Neil Alcock gyda phlanhigion gwair

"Gall unrhyw fusnes ddod yn ynysig ac yn gul ein meddyliau os nad yw pobl yn mynd allan i weld a chlywed yr hyn y mae eraill yn ei wneud ac yn ei ddweud.

"Er ein bod yn fusnes gwahanol iawn i'r planhigfeydd llai sy'n gwerthu'n uniongyrchol i'r cyhoedd, mae sawl peth sy'n effeithio arnom ni i gyd, megis deddfwriaeth ar gynhyrchion diogelu planhigion."

Mae Seiont yn gweithredu ar safle 25 erw ac mae tŷ gwydr lluosogi 3,500m² wrth wraidd y gwaith.

Planhigion Plygiau

Mae'n gwerthu tua hanner miliwn o blygiau'n flynyddol, ac yn tyfu eraill mewn twneli polythen mewn potiau 9cm i gyflenwi cyfanwerthwyr sy'n gwerthu i'r fasnach manwerthu.

Bob blwyddyn mae mathau newydd yn cael eu cyflwyno – yn fwy diweddar cyflwynwyd Dryopteris Jurassic Gold, rhedyn gyda dail aur a ddeilliodd o dyfwr yn Dorset.

"Fe wnaethom anfon yr hadau i labordy meithrin meinwe a chynhyrchodd y rheini blanhigion bach, fe wnaethom greu 20,000 o unedau o'r rheini," eglura Neil.

Math newydd arall yw peithwellt, Tiny Pampa, sy'n tyfu i 60cm.

Mae portffolio cwsmeriaid Seiont yn amrywio o fanwerthwyr llai sy'n tyfu planhigion ifanc eu hunain, i orffenywyr planhigion mwyaf sy'n cyflenwi canolfannau garddio a siopau DIY, yn ogystal â manwerthwyr ar-lein arbenigol mawr y wlad.

Mae cyflwyno mathau newydd i'r farchnad yn rhoi ymdeimlad enfawr o gyflawniad i Neil a'i dîm.

"Mae yna rywbeth bodlon iawn am fynd i mewn i siop manwerthu a gweld un o'n planhigion newydd ar werth, planhigion sy'n deillio o doriad neu hedyn" meddai.

Manteisiwch ar gyfraniad o hyd at 80% tuag at

LLEIHAU ÔL-TROED CARBON EICH FFERM

Gall Cyswllt Ffermio ddarparu cyngor **cyfrinachol** ar sut i wella cynaliadwyedd eich busnes a hefyd eich helpu i redeg eich busnes yn fwy effeithiol, effeithlon a phroffidiol.

Gall archwiliad carbon wedi'i deilwra ar gyfer eich busnes helpu drwy ddarparu gwybodaeth ar ôl-troed carbon cyfredol y fferm, gan gynnwys -

- › Allyriadau nwyon tŷ gwydr, a'u ffynonellau ar y fferm
- › Carbon sy'n cael ei atafaelu gan goed, gwrychoedd a phridd

Bydd yr archwiliad hefyd yn awgrymu argymhellion ar sut i:

- › Leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr ar y fferm
- › Cynyddu lefelau atafaeliad carbon i wrthbwyso allyriadau nwyon tŷ gwydr

Gall yr argymhellion hyn hefyd fod yn gysylltiedig â dulliau o wella effeithlonrwydd y fferm, megis gwell iechyd y pridd a rheoli maetholion.

Gyda phwysau cynyddol ar y sector amaethyddol i wella ei berfformiad amgylcheddol, tra hefyd yn cynhyrchu bwyd mewn modd cynaliadwy, gall Cyswllt Ffermio gynnig y cymorth sydd ei angen.

Am ragor o wybodaeth cysylltwch â'ch Swyddog Datblygu lleol, neu ffoniwch y ganolfan wasanaeth.

 03456 000 813

 llyw.cymru/cyswlltffermio

Rydym yn croesawu galwadau'n Gymraeg
We welcome calls in Welsh

Ariennir gan
Lywodraeth Cymru
Funded by
Welsh Government

FARMING
connect
cyswllt
FFERMIO

CADW PLANT YN DDIOGEL AR Y FFERM DROS WYLIAU'R HAF

1. Ni ddylid caniatu i blant fod yn ardal waith y fferm (a dylai plant ifanc fwynhau'r awyr agored mewn ardal ddiogel sydd wedi cael ei ffensio).
2. Dylid cynllunio a goruchwylio ymweliad unrhyw blentyn o dan 16 ag ardal waith y fferm, ar gyfer addysg neu brofiad i ddatblygu gwybodaeth, gan oedolyn nad yw'n gwneud y gwaith.
3. Mae plant o dan 13 wedi'u gwahardd yn benodol rhag gyrru na mynd ar gefn unrhyw beiriant amaethyddol.

Am fwy o wybodaeth, sganiwch yma:
Neu, chwiliwch **Diogelwch Fferm Cymru** ar Facebook.

[Work Right Agriculture](#)

[#diogelwchfferm](#)

[#farmsafety](#)

 Farm Safety Wales

 @farmsafetywales

 @diogelwchfferm

**PARTNERIAETH
DIOGELWCH AR
FFERMYDD CYMRU**
WALES
FARM SAFETY
PARTNERSHIP

FARMING
connect
cyswllt
FFERMIO

GARDDWRIAETH
HORTICULTURE

A ydych chi'n mynd i'r **Ŵyl Tyddyn** a **Chefn Gwlad yn Llanelwedd** ar **18 a 19 Mai?**

Beth am ymweld â thîm Cyswllt Ffermio i drafod sut y gallwn eich cefnogi chi a'ch busnes.

Bydd y **tîm Garddwriaeth** ar gael ym Mhafiliwn yr Aelodau (*Prif Fynedfa*) i drafod y cyfleoedd sydd ar gael i dyfwyr a busnesau sy'n ystyried arallgyfeirio i arddwriaeth.

Bydd **Swyddogion Datblygu** hefyd ar gael i drafod yr holl gymorth sydd ar gael drwy'r rhaglen.

Os mai cymorth gyda hyfforddiant sydd ei angen arnoch, yna galwch heibio adeilad Lantra (*gwaelod cylch y gwartheg / y brif ardal arddangos*). Bydd **Darparwyr Hyfforddiant** yn bresennol ar y ddau ddiwrnod i drafod y cyrsiau hyfforddiant achrededig. Mae'r tîm wrth law i'ch cefnogi i gwblhau eich **Cynllun Datblygu Personol (CDP)**, modiwlau e-ddysgu a chyflwyno **ceisiadau am gyllid**.

Bydd arddangosiadau amrywiol yn cael eu cynnal dros y ddau ddiwrnod, o blannu basgedi i arddangos sut i goginio llysiau tymhorol.

Os hoffech gael cymorth i gwblhau CDP, dewch â'ch manylion mewngofnodi BOSS a sicrhewch y gallwch fewngofnodi i'ch cyfrif e-bost perthnasol.

Nid yw'r gwahoddiad hwn yn talu am gost mynediad i faes y sioe.